

Полоз А. М., слухач магістратури
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Науковий керівник –Мирошниченко В. О.,
професор кафедри економічної
та інформаційної безпеки,
кандидат технічних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ДОКТРИНА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНІЙ АГРЕСІЇ З БОКУ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ СУБ'ЄКТІВ

Гострі зовнішньополітичні події поставили перед Україною нові виклики у сфері інформаційної безпеки. Зокрема, це стосується гібридної війни, в межах якої до інших форм агресії додалася інформаційна агресія із різноманітними засобами маніпуляції. Інформаційні фактори загрози інформаційній безпеці України з боку агресора – Російської Федерації набули глобального характеру і отримують дедалі більше поширення не тільки на території України, але й усього світового співтовариства.

Зважаючи на це, Україна дещо реформувала суб'єктний склад забезпечення інформаційної безпеки, спираючись на безпекову концепцію і відповідну доктрину. Наприкінці червня 2014 р. у Нацгвардії з'явилося управління інформаційної безпеки, головною метою якого є пошук і викриття імовірних та реальних загроз, а також створення превентивних механізмів для захисту інформаційного простору держави. Крім того, у грудні 2014 р. створено Міністерство інформаційної політики (МІП), яке взяло на себе повноваження з фільтрації інформації, яка надходить ззовні, а також реагування на агресивні інформаційні атаки з боку агресора шляхом формування патріотичного порядку денного в засобах масової інформації [1].

У Постанові Кабінету Міністрів України «Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України» № 2 від 14.01.2015 р. серед переліку завдань зазначено «... забезпечення формування та реалізації державної політики у сферах інформаційного суверенітету України та інформаційної безпеки, зокрема з питань поширення суспільно важливої інформації в Україні та за її межами... ». Тобто базовим завданням державного органу є забезпечення інформаційної безпеки. Із цього випливає, що поняття «інформаційна безпека» має не тільки правоохоронне значення. Це поняття як елемент національної безпеки стосується всіх сфер життєдіяльності суспільства: економіки, мистецтва, освіти або громадського життя тощо. Тож українська концепція забезпечення інформаційної безпеки

шляхом реорганізації та створення нових державних органів, до повноважень яких належить захист інформаційної складової національної безпеки, значно розширила галузі, у яких необхідно вживати заходів для інформаційної протекції. Аналогічно розширено повноваження Національної ради з питань телебачення і радіомовлення та Державного агентства з питань кіно протягом 2014–2016 рр. [2].

Доктрина інформаційної безпеки, ухвалена Радою національної безпеки та оборони від грудня 2016 р. та імplementована Указом Президента України від 25.02.2017 р., на сьогодні є концептуальним документом у сфері забезпечення інформаційної безпеки [3]. Текст базового документа почали розробляти ще з 2014 р. фахівці Міністерства інформаційної політики та Комітету Верховної Ради з питань свободи слова та інформаційної політики. Крім того, до роботи над цим нормативно-правовим актом залучалися вітчизняні експерти, журналісти, медіаюристи, представники громадських організацій, іноземні партнери та представники сфери ІТ тощо. Загалом, Доктрина – результат інтелектуальної діяльності значної кількості фахівців, який у перспективі повинен стати надійною правовою основою для протидії інформаційним загрозам з боку зовнішньополітичних суб'єктів та надавати можливість в правовому полі відповідати на агресивні напади з боку агресорів. Доктрина ґрунтується на нормах Конституції України, законах України, Стратегії національної безпеки України, затвердженій Указом Президента від 26 травня 2015 р. № 287, а також положеннях міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України тощо [4, 5]. Тобто Доктрина є правовим, спеціалізованим та важливим документом у сфері забезпечення інформаційної безпеки України, тому що її положення містять норми багатьох інших нормативно-правових актів, а також рекомендації значної кількості фахівців, що робить її фундаментом інформаційної безпеки.

У Доктрині визначено пріоритети державної політики в інформаційній сфері, до яких віднесено створення та розвиток структур, до повноважень яких входить інформаційно-психологічна безпека. Ці структури, насамперед, повинні бути започатковані в Збройних силах України, і доречно при цьому звернути увагу на міжнародну практику у цьому аспекті, зокрема держав-членів НАТО та інших суб'єктів міжнародної безпеки та оборони тощо. Крім того, відповідно до положень Доктрини державна політика повинна бути спрямована на розвиток і захист технологічної інфраструктури забезпечення інформаційної безпеки України, а також забезпечення повного покриття території України цифровим мовленням із першочерговим акцентом на прикордонні і тимчасово окуповані території. На нашу думку, вищеперелічені глобальні пріоритети в інформаційній політиці та безпеці є виваженими стратегічними кроками для забезпечення інформаційної стабільності в державі. Вони базуються на досвіді європейських держав у сфері інформаційної безпеки і є принципово нові, спрямовані на досягнення

цілей Доктрини [3].

Безперечно, можна повністю погодитись із доцільністю встановлення більш суворого контролю за інформацією, яку поширюють засоби масової інформації та ресурси Інтернет. Це висвітлено у Доктрині як один із базових пунктів, що в умовах існування значної кількості загроз для інформаційної безпеки України є пріоритетним. Інформаційну складову національної безпеки держави не можна недооцінювати, адже вона є підґрунтям для формування окремих елементів світогляду, ідеології, суспільної моралі тощо, а панування екстремістських, хибних або руйнівних для суспільної думки позицій негативно впливає не тільки на стан суспільних відносин, але й авторитет державної влади, її цінність та взаємодію з населенням, збереження порядку і безпеки тощо. Доктрина передбачає, що встановлення більш суворого контролю за інформацією, яка надходить від засобів масової інформації, потребує розширення повноважень державних регуляторних органів, які регламентують функціонування інформаційного простору держави та наділені законодавчою ініціативою щодо формування механізму виявлення фіксації, блокування та видалення загрозливих елементів з інформаційного сегмента держави [2, 3, 6].

Розбалансованість та розпорошеність діяльності, а також інституційна невизначеність є детермінантою зниження ефективності заходів у протидії загрозам інформаційній безпеці України. Суттєвою проблемою у цьому разі є відсутність єдиної координації діяльності у сфері інформаційної безпеки. Наприклад, у Доктрині визначено необхідність централізації діяльності та створення ефективних алгоритмів координації та контролю всередині механізму забезпечення інформаційної безпеки. Однак ці положення є, ймовірно, декларативними, адже виникають ризики відсутності належного реагування в разі виникнення суттєвих загроз інформаційній безпеці в умовах відсутності належних механізмів [2, 3, 7, 8, с. 50–58].

Доцільним було б також звернути увагу на розширення повноважень Міністерства з окупованих територій, повноваження якого необхідно розширити в аспекті вирішення інформаційних загроз, та розширити таким чином положення Доктрини. На це у власних дослідженнях з даного приводу вказує і медіаексперт Д. Дудик [2, 3, 9, с. 34–37].

Отже, інформаційна безпека є важливою складовою національної безпеки держави і саме від її захисту державними і недержавними структурами залежить стабільність суспільних відносин та ідеології, пануючої в суспільстві. В Україні сьогодні наявні загрози інформаційній безпеці з боку зовнішньополітичних суб'єктів, що зумовлено складними подіями на тимчасово окупованих територіях. Доктрина інформаційної безпеки укладена широким колом фахівців для здійснення заходів, спрямованих на попередження численних інформаційних загроз, однак і вона має певні неточності, які необхідно усунути для ефективної діяльності механізму забезпечення інформаційної безпеки.

Бібліографічні посилання

1. Тарасенко Н. Доктрина інформаційної безпеки України в оцінках експертів. *Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ СІАЗ НЮБ ФПУ. Резонанс*. 2017. № 18. URL : http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2760:doktrina-informatsijnoi-bezpeki-yak-zasib-protidiji-informatsijnim-zagrozam-2&catid=63&Itemid=393 (дата звернення: 08.10.2021).
2. Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 р. № 2. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 08.10.2021).
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» : Указ Президента України від 25.02.2017 р. № 47/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text> (дата звернення: 08.10.2021).
4. Конституція України : Закон України в редакції від 01.01.2020 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 08.10.2021).
5. Про Стратегію національної безпеки України : Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 06.05.2015 р. № n0008525-15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0008525-15#Text> (дата звернення: 08.10.2021).
6. В Україні розроблена і прийнята Доктрина інформаційної безпеки. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/3820536-vsikh-pereviriat-vlada-prydumala-novy-zakhyst-vid-uf> (дата звернення: 08.10.2021).
7. Державна інформаційна політика формування інформаційного суспільства: зарубіжний досвід. URL : http://www.nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3244:derzhavna-informatsijna-politika-formuvannya-informatsijnogo-suspilstvazarubizhnij-dosvid&catid=81&Itemid=415 (дата звернення: 08.10.2021).
8. Конах В. К. Сучасні тенденції в захисті національних медіапросторів від російської пропаганди. Стратегічні пріоритети. Національний інститут стратегічних досліджень, 2016. 132 с.
9. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання : монографія. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 168 с.